

AMERİKAN
GRAND
STRATEJİSİ
OBAMA'NIN
ORTADOĞU
MİRASI

Strateji Araştırmaları Serisi

Çağatay Özdemir

SETA

**AMERiKAN
GRAND
STRATEJiSi
OBAMA'NIN
ORTADOĞU
MiRASI**

**AMERİKAN
GRAND
STRATEJİSİ
OBAMA'NIN
ORTADOĞU
MİRASI**

STRATEJİ ARAŞTIRMALARI SERİSİ

ÇAĞATAY ÖZDEMİR

SETA

Çağatay Özdemir | Lisans eğitimini 2010 yılında Dumlupınar Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde, yüksek lisansını ise aynı bölümde "Ortadoğu ve Arap Baharı, Türkiye Demokratik Bir Ülke Olarak Ortadoğu'da Model Olabilir mi?" başlıklı tez çalışmasıyla 2012'de tamamlamıştır. Özdemir, 2013'te ABD'de Saint Joseph's University'de sosyal bilimler alanında misafir araştırmacı (visiting fellow) olarak bulunmuştur. Türkiye'ye döndükten sonra Marmara Üniversitesi Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde doktora eğitimine başlamış ve 2018'de "Obama'nın Grand Stratejisinin Ortadoğu'ya Yansımaları" başlıklı tez çalışmasıyla doktor unvanı almıştır. Özdemir'in, ABD'nin grand stratejisi ve dış politikası, İsrail lobisinin Türkiye-ABD ilişkilerine etkisi, Türk dış politikası, Suriye iç savaşı ve Ortadoğu ülkelerinin siyasi yapıları üzerine yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

SETA Kitapları 40

ISBN: 978-975-2459-95-3

© 2018 SET Vakfı İktisadi İşletmesi

1. Baskı: Eylül 2018, İstanbul

Bu yayının tüm hakları SETA Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'na aittir. SETA'nın izni olmaksızın yayının tümünün veya bir kısmının elektronik veya mekanik (fotokopi, kayıt ve bilgi depolama, vd.) yollarla basımı, yayımı, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Editör: Mehmet Akif Memmi

Düzeltili: Mustafa Said İşeri

Kapak Tasarımı: Hasan Suat Olgun

Baskı ve Cilt: Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul

SETA Kitapları

Nenehatun Cd. No: 66 GOP Çankaya 06700 Ankara

Tel: +90 312 551 21 00 | Faks: +90 312 551 21 90

www.setav.org | info@setav.org

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	6
TAKDİM	7
GİRİŞ	9
GRAND STRATEJİ NEDİR?	15
GRAND STRATEJİ VE DIŞ POLİTİKA İLİŞKİSİ	21
GRAND STRATEJİ ÇEŞİTLERİ	24
ABD DIŞ POLİTİKASINDA GRAND STRATEJİLERİN ETKİSİ	38
OBAMA'NIN GRAND STRATEJİSİ VE DİĞER BAŞKANLARLA KARŞILAŞTIRILMASI	51
WILLIAM J. BILL CLINTON	54
GEORGE W. BUSH JR.	59
BARACK H. OBAMA	64
OBAMA'NIN GRAND STRATEJİSİNİN ORTADOĞU'YA YANSIMALARI	73
AFGANİSTAN KARMAŞASI	74
İRAK'TAN ÇEKİLME SÜRECİ	82
ARAP İSYANLARI	89
İRAN NÜKLEER GÖRÜŞMELERİ	170
İSRAİL-FİLİSTİN ÇATIŞMASI	182
TERÖRLE MÜCADELE	190
SONUÇ	240
KAYNAKÇA	243

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AYEK	Arap Yarımadası'ndaki El-Kaide
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CENTCOM	ABD Merkez Komutanlığı (United States Central Command)
DEAŞ	Irak ve Şam Devleti
GATT	Genel Tarife ve Ticaret Anlaşması (General Agreement on Tariffs and Trade)
IMF	Uluslararası Para Fonu (International Monetary Fund)
ISAF	Uluslararası Güvenlik ve Destek Gücü (International Security Assistance Force)
M.Ö.	Milattan Önce
NAFTA	Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi (North American Free Trade Agreement)
NATO	Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (The North Atlantic Treaty Organization)
NAVCENT	ABD Deniz Kuvvetleri Merkez Komutanlığı (United States Naval Forces Central Command)
PKK	Kürdistan İşçi Partisi (Partiya Karkeren Kurdistan)
PYD	Demokratik Birlik Partisi (Partiya Yekitiya Demokrat)
SEAL	ABD Donanması Özel Kuvvetleri (The United States Navy's Sea, Air and Land Teams)
SiHA	Silahlı İnsansız Hava Aracı
UAEK	Uluslararası Atom Enerjisi Kurumu (International Atomic Energy Agency)
UGS	Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi
YPG	Halkçı Koruma Birlikleri (Yekineyen Parastina Gel)

TAKDİM

Küresel güçlerden bölgesel aktörlere kadar birçok ülke grand strateji doğrultusunda dış politikalarını şekillendirmektedir. ABD bu ülkelerin başında gelmekte ve kuruluşundan beri farklı grand stratejiler tercih ederek uluslararası sistemde yer almaktadır. ABD'nin uluslararası sistemdeki rolü İkinci Dünya Savaşı'yla birlikte güçlenmiş ve Soğuk Savaş'tan sonra da zirveye ulaşmıştır. Washington 1990'larda Sovyetler Birliği'nin nüfuz alanlarında etkisini artırmaya çalışmış ve artık tek kutuplu bir dünya sistemi olduğunu iddia etmiştir. Ancak çok geçmeden bu iddia yerini uluslararası sistemdeki artan çatışmalara ve gerilime bırakmıştır. ABD başkanları bu gergin atmosfer süresince de politikalarını grand stratejileri üzerinden belirlemiştir.

Bu kitap Amerikan grand stratejileri üzerine odaklanmış ve Obama dönemini ise detaylı şekilde incelemiştir. Bu bağlamda Beyaz Sarayın grand stratejisiyle belirlediği dış politika tercihleri ve Ortadoğu özelindeki yansımaları ortaya koyulmuştur. Obama, Bush yönetiminin miras bıraktığı ekonomik sorunların üstesinden gelmek ve iç politikada yaşanan problemleri gidermek amacıyla dış politikada düşük düzeyde maliyet öngören adımları tercih etmiştir. Nitekim Obama önceki yönetimden Afganistan ve Irak savaşlarını devralmış ve ardından da Ortadoğu'daki Arap İsyanları'yla karşılaşmıştır. Ayrıca Obama İran nükleer müzakerelerine odaklanmış, İsrail-Filistin çatışmasına ve terör örgütlerine karşı ikircikli tutumlar sergilemiştir. Obama'nın söz konusu adımları Ortadoğu'daki sorunları derinleştirmiş ve bölgedeki istikrarsızlıktan PKK/PYD terörüne desteğe kadar uzanan olumsuz bir tablo meydana getirmiştir.

Obama dönemini ve Ortadoğu'da bıraktığı mirası irdelemek aslında Trump dönemini de anlamak anlamına gelmektedir. Zira

Obama'nın mirası Trump'ın grand stratejisini önemli ölçüde etkilemiştir. Her ne kadar Trump kendine özgü politikalar izleyerek söz konusu etkiden kurtulmaya çalışsa da bu sürecin kolay bir şekilde gerçekleşmeyeceği aşikardır. Bu nedenle Trump özellikle Ortadoğu'da kimi zaman Obama'ya benzer adımlar atmakta kimi zaman da farklı bir profil çizmeye çalışmaktadır. Dolayısıyla bu kitabın ana konusu olan Obama dönemi ABD'nin günümüzde yaşadığı sorunları anlamak açısından da kritik bir anlam arz etmekte ve Ortadoğu'daki problemleri aydınlatmaktadır.

SETA, ABD dış politikası konusunda da yayınlar ortaya koyarak özellikle Washington-Ankara ilişkilerini etkileyen faktörler üzerine çalışmalar gerçekleştirmektedir. SETA Strateji Araştırmaları Serisi'nden çıkan bu kitap ise Amerikan grand stratejisine odaklanarak Türkiye'de daha önce çalışılmamış bir alana ilişkin eksikleri doldurmayı hedeflemektedir. Ayrıca kitap özellikle Türkiye-ABD ilişkilerinde Amerikan grand stratejisinin etkisini de ortaya koymaktadır. Bu anlamda Ankara-Washington ilişkileri ve uluslararası sistemde yaşanan dönüşümler Özdemir'in Amerikan grand stratejiyle belirlediği parametrelerle birlikte okunabilmektedir.

Çağatay Özdemir ABD'nin son dönem grand stratejisini yeniden mevzilenme üzerinden incelemekte ve bu grand stratejinin etkisini uzun süre sürdüreceğini söylemektedir. Dolayısıyla kitap Beyaz Sarayın günümüzde attığı adımları anlamak ve Türkiye-ABD ilişkilerinde yaşanan krizleri incelemek açısından da önem taşımaktadır. Bu kitabın tüm araştırmacılara ve ilgililere faydalı olmasını dilerim.

Prof. Dr. Burhanettin Duran
SETA Genel Koordinatörü
Eylül 2018-İstanbul

GİRİŞ

İnsanlık tarihindeki çatışma olgusu savaşlar olarak kendisini göstermiş ve uzun bir zaman dilimi boyunca devletlerin birbirleriyle mücadelesinde yegane dış politika unsuru haline gelmiştir. Çatışma temeline dayalı savaş geleneği askeri güç kullanımı üzerinden çıkarlarını korumak ve hedeflerine ulaşmak anlamını taşımıştır. Dolayısıyla devletlerin dış politikalarında savaşlar kritik araçlar olarak görülmüştür. Nitekim en küçük organizasyona sahip devletten imparatorluklara kadar savaşlar vazgeçilmez bir öneme sahip olmuştur. Bunun sonucu savaşların önemi üzerinde düşünceler gelişmesine ve tartışmalar yapılmasına sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda dikkat çeken unsur savaşları kazanmak için sahada kullanılan taktikler olmuştur. Taktikler savaşın gidişatını lehe döndürmek için ortaya konulan ve kısa sürede tatbik edilen düşüncelerdir. Taktikler sayesinde savaşlara karşı bakış açısı değişmiş ve daha iyi taktikler ortaya koyabilme motivasyonu gelişmiştir. Böylece taktiklerin daha geniş bir sistematige oturtulmasıyla da strateji meydana gelmiştir. Strateji savaş alanındaki taktiklerden bir üst mertebeyi temsil etmiş ve daha uzun vadeli öngörülerini içermiştir. Örneğin taktikler savaş alanındaki ani manevralarsa stratejiler savaşın bütününe dair ortaya koyulan planlar olmuştur.

Savaşların taktik ve strateji kavramlarına etki ederek gelişmelerini sağlaması devlet politikalarında hedeflenen amaçlara ulaşmak için bu kavramların kullanılabilmesi düşüncesini beraberinde getirmiştir. Özellikle strateji kavramı kısa vadede devletin elde etmek istediklerine ulaşma yolu olarak uygulanmıştır. Dolayısıyla strateji kavramı anlamını giderek genişletmiştir. Öyle ki siyaset, ekonomi ve sosyal ilişkilerde dahi bu kavramlara başvurulmuştur. Nitekim

strateji kavramının dış politikaya yansımaları kullanım alanının genişlemesiyle olmuştur. Bu bağlamda devletler arası ilişkilerde hedeflere ulaşmak adına sistematik planlara ihtiyaç duyulmuş ve stratejiler kullanılmaya başlanmıştır. Söz konusu ilişkiler esasen devletlerin verdiği dış politika karar ve araçlarına dayanmaktadır. Bu nedenle daha geniş bir perspektif dahilinde strateji kavramını ele almak gerekmiştir. Böylece strateji savaş bağlamındaki tanımından çıkartılarak geniş şekilde incelenmiştir. Nihayetinde taktik, strateji gibi kavramlardan daha üst mertebede grand strateji kavramı ortaya çıkmıştır. Grand strateji taktik ve stratejiye nazaran daha geniş bir zaman dilimini ve araçları kapsamakta, iç ve dış politika kararları arasında denge oluşturarak yön göstermektedir. Dolayısıyla grand strateji iç ve dış politika gelişmelerini göz önünde bulundurarak rehberlik eden bir harita niteliğindedir.

Devletlerin –özellikle modern devletlerin– giderek etkileşimlerinin artması ve savaş dışı araçların kullanılmaya başlaması grand stratejileri daha önemli kılmıştır. Zira karmaşık bir uluslararası sistemde grand strateji geliştirmek hem zaruri hale gelmiş hem de tek bir grand strateji üzerinden hareket etmek imkansızlaşmıştır. Bu çerçevede grand stratejilerin giderek farklı çeşitlere sahip olduğu görülmüştür. Söz konusu çeşitlilikte küresel ve bölgesel güç dengeleri, ekonomik ilişkiler ve çatışma riskleri gibi birçok faktör etkilidir. Uluslararası sistemdeki gelişmeler veya savaş riskleri, beklenmedik gelişmeler gibi nedenler de grand stratejilere farklı yorumlar kazandırmıştır. Belirtmek gerekir ki grand strateji düşünürlerinin yorumları görecelidir. Keza tek bir tanımla uluslararası sistemin karmaşık yapısının çözülmesi veya devletlerin amaçlarına ulaşması mümkün değildir. Bu yönüyle grand stratejiler temel öngörülere sahip olmuşlar ve kimi zaman farklı dış politika araçları kullanılarak desteklenmişlerdir.

Bu kitap grand strateji çeşitlerini belirleyen dört unsur bulunduğunu iddia etmektedir. Bu dört unsur sırasıyla devletlerin tek

tarafli harekete geçmesi, çok tarafli harekete geçmesi, askeri müdahaleyi uygulaması ve askeri müdahaleden kaçınmasıdır. Söz konusu dört temel unsur arasında yapılan seçimler grand stratejilerin hangi genel çerçeveye sahip olduğunu göstermektedir. Farklı görüşlerle ortaya koyulan ayrı grand strateji çeşitlerine bu pencereden bakmak temel ayrımlarını görebilmek açısından önem arz etmektedir.

Grand stratejiler farklı çeşitleri ve önerdikleri dış politika araçları nedeniyle devletlerin ilgi odağındadırlar. Ancak uluslararası sistemde grand stratejilerin en çok uygulandığı ülke ABD'dir. Öyle ki kuruluşundan itibaren grand stratejilere sahip olduğu, gücünü artırdıkça ve uluslararası sistemde yeni gelişmeler yaşandıkça farklı grand stratejileri tercih ettiği görülmüştür. Bu bağlamda ABD'nin kuruluş döneminde varlık mücadelesi, peşi sıra yer aldığı kıtadaki nüfuzunu artırma süreci ilk grand strateji tercihlerinin yapıldığı bir zaman dilimi olarak dikkat çekmektedir. ABD'nin kuruluşundan sonra uluslararası sistemde yaşanan dönüşüm ve gelişmeler söz konusu grand strateji kullanımının giderek çeşitlenmesine sebebiyet vermiştir. Özellikle ABD ve Avrupa arasındaki ilişkiler ve giderek artan çatışmalar sürecinde dış politika kararları vermek zorlaşmış ve öngörüler yapmak gerekmiştir. Keza uluslararası sistemde Birinci ve İkinci Dünya savaşlarının meydana gelmesi ABD'nin pozisyonunu direkt olarak etkilemiştir. Bu anlamda ABD her iki dünya savaşı boyunca grand strateji tercihlerinde bulunmuş ve dış politika kararlarını uzun vadeli planlar üzerinden belirleyerek çıkarlarını korumaya çalışmıştır.

Washington için dünya savaşlarından sonraki dönem de farklı dinamikler meydana getirmiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı'nda galip gelen ABD Batı Bloğu'nun lideri haline gelmiştir. ABD Soğuk Savaş'ın başlaması ve giderek artan nükleer silah tehdidinden sonra grand stratejisini belirlemiş ve uzun yıllar boyunca uygulamıştır. Washington'ın grand stratejisi Soğuk Savaş boyunca güvenlik tehditleri, sıcak çatışma ve ekonomik gelişmeler gibi farklı birçok

alandaki uluslararası sistemdeki yerini belirlemiştir. Beyaz Saray ayrıca Soğuk Savaş boyunca uyguladığı grand stratejisine farklı araçlar eklemiş ve gelişmesini sürekli kılmıştır. Böylece uluslararası sistemdeki devingen yapıya ayak uydurulmuştur. ABD'nin grand stratejisi üzerinden belirlediği dış politikaları neticede Soğuk Savaş'ın galibi olmasını sağlamıştır. Ancak Soğuk Savaş boyunca devam eden gergin atmosfer ve dünyada her an nükleer bir çatışmanın çıkacağı beklentisinin sona ermesi uluslararası sistemde yeni gelişmelerin habercisi olmuştur.

Soğuk Savaş'ın ardından Washington'ın grand strateji tercihi tartışmaya açılmıştır. Bu dönemde ABD uluslararası sistemde elde ettiği gücün etkisiyle liberal değerleri Sovyetler Birliği'nin nüfuz alanlarına yayacağını ortaya atmıştır. Keza Soğuk Savaş sonrası ABD başkanları için bu hedef temel bir ön kabul haline gelmiştir. ABD'nin liberal değerleri öne çıkarmasının arka planında ise demokrasi talebi ve serbest piyasa ekonomisi gibi araçlarla nüfuz alanını genişleterek diğer devletlere etki edebilmesi vardır. Ancak uluslararası gelişmeler Washington'ın beklediği gibi olmamış ve çok geçmeden çatışmaların arttığı göze çarpmıştır. Beyaz Saray bu çatışmalar karşısında çözüm bulabilmek ve liderliğini koruyabilmek üzere grand stratejiler belirlemeye başlamıştır.

Özellikle bu dönemde başkandan başkana farklılıklar gösteren grand stratejiler ABD'nin içinde bulunduğu zor durumdan kurtulma yolları olarak düşünülmüştür. Bu süreçte George H. W. Bush'tan William J. Bill Clinton dönemine kadar yaşanan uluslararası gelişmeler çatışmaların artacağına sinyallerini vermiştir. Nitekim George W. Bush Jr. döneminde devam eden çatışmalar sınırları aşarak küresel terörizm haline gelmiştir. Tüm bu gelişmeler karşısında Washington grand stratejileriyle uluslararası sistemdeki konumunu korumaya ve güçlendirmeye çalışmış ancak her bir başkanın tercihi tartışma konusuna dönüşmüştür. Bu dönemde ortaya çıkan en büyük sorun ise klasik devletlerin sınırlarını aşan terörizm olmuştur.

Terör 11 Eylül 2001 saldırılarıyla dünya genelinde dikkat çekmiştir. Ancak çok daha köklü bir tarihi bulunan bir şiddet biçimidir. Soğuk Savaş'ın ardından etkisini artıran terörizmin ABD'ye en büyük saldırısı George W. Bush Jr. döneminde yaşanmıştır. Bu saldırılar Washington'ın dış politika tercihlerini yeniden tartışmaya açılmasına neden olmuştur. Keza ABD tek kutuplu dünyada hakimiyet kuramadığını görmüş ve yeni bir şiddet türüyle yüzleşmiştir. Bu gelişmelerle birlikte Bush döneminde terörle mücadele için grand strateji tercihi değişmiş ve neticede ABD kendisini deniz aşırı operasyon gerçekleştirdiği Afganistan ve Irak savaşlarında bulmuştur. Bush dönemindeki savaşlar ABD ekonomisi, sosyal yapısı ve refahına ciddi zarar vermiştir. Özellikle ekonomik olarak hırpalanan ABD 2008'de küresel ekonomik krizi yaşamıştır. Söz konusu sorunlar Bush'un Afganistan ve Irak'a müdahalesi hakkında soru işaretleri doğurmuştur.

11 Eylül'den sonra ciddi şekilde sarsılan ABD'nin iç politika dengeleri farklı alanlarda sosyoekonomik kırılmalar oluşturmuştur. Özellikle ABD'deki finans sisteminin geçirdiği sarsıntı eğitim, sağlık gibi temel ihtiyaç alanlarında büyük felaketlere yol açmıştır. Bu gelişmeler nedeniyle Soğuk Savaş'tan sonra önem kazanan Washington'ın liberal değerleri, piyasa ekonomisi ve uluslararası sistemdeki konumu büyük bir yara almıştır. Bush döneminin sonuna doğru ABD'nin yaşadığı bu çok yönlü krize karşı başkan adaylarından Barack H. Obama'nın ismi öne çıkmıştır. Zira Obama seçim kampanyasını “değişim” (*change*) üzerine kurmuş ve Bush dönemindeki grand stratejiden ayrı bir tercihe sahip olacağını göstermiştir. Obama bu öngörülerıyla başkan seçilmiş ve Soğuk Savaş sonrası ABD başkanlarından farklı bir grand strateji belirleyerek dış politika kararlarını vermiştir.

Obama, Bush yönetimi boyunca artan askeri harcama ve sosyo-ekonomik sorunlara çare bulabilmek amacıyla harekete geçmiştir. ABD Başkanı bu bağlamda grand stratejisini “yeniden mevzilenme”

olarak belirlemiştir. Beyaz Sarayın yeni patronu bu tercihiyle denizaşırı askeri operasyonlardan doğan harcamalarını kısmayı ve iç politikada yaşanan sorunlara kaynak yaratmayı düşünmüştür. Obama bu doğrultuda ülkesini ekonomik anlamda yıpratın Afganistan ile Irak'taki savaşları bitirmeyi ve askerlerini geri çekmeyi öncelikli görmüştür. Ancak Obama yönetimi süresince tek sorun bu savaşlar olmamıştır. Nitekim Washington Ortadoğu'da birçok farklı gelişmeyle karşı karşıya kalmıştır. Bu anlamda Obama Arap İsyanları, İran nükleer görüşmeleri, İsrail-Filistin çatışması ve artın terörizm gibi konular nedeniyle ciddi meydan okumalarla yüzleşmiştir. Özellikle Obama döneminde artın terörizm ve DEAŞ ile PKK/PYD gibi terör örgütlerinin giderek güçlenmesi uluslararası sistemde istikrarsızlık doğurmuştur. ABD Başkanı ise tüm bu krizlere yeniden mevzilenme üzerinden cevap vermiş ve ortaya karmaşa dolu bir tablo çıkmıştır.

Bu kitapta grand strateji kavramı detaylarıyla ele alınmış, dış politikadan farkları, çeşitleri ve ABD dış politikasındaki etkisi üzerine durulmuştur. Ardından ABD'de Soğuk Savaş sonrası dönemde yönetime gelen başkanların grand stratejileri değerlendirilmiştir. Washington'ın Soğuk Savaş sonrasında belirlediği grand stratejiler başkandan başkana incelendikten sonra Obama yönetimi ele alınmıştır. Bu bağlamda Obama'nın grand stratejisini tercih nedenleri tarihsel gelişmeler üzerinden ortaya konularak tartışılmıştır. Peşi sıra Obama'nın grand stratejisi şeklinde belirlediği yeniden mevzilenmenin çerçevesi verilerek Soğuk Savaş sonrası başkanların tercih ettiği grand stratejilerden farkları ortaya konulmuştur. Bu bilgilerin ardından Obama'nın grand stratejisi Ortadoğu'da öne çıkan gelişmeler, ABD askerlerinin Afganistan ve Irak'tan çekilmesi, Arap İsyanları, İran nükleer görüşmeleri, İsrail-Filistin çatışması ve terör sorunu gibi konular üzerinden irdelenmiştir.

GRAND STRATEJİ NEDİR?

“Strateji” kavramının kökü Antik Yunan’a kadar uzanmakta¹ ancak yaygın şekilde kullanımı 19. yüzyılın başlarına denk gelmektedir. Strateji kavramının gelişiminde ise savaş unsuru kritik rol oynamıştır. Zira savaşlarda kullanılan taktiklerle strateji kavramı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Bu bağlamda strateji kavramının köklerine ulaşabilmek için savaş taktikleri üzerine çalışmalar yoğunlaşmıştır. Tarih boyunca meydana gelen savaşlarda rakibi alt etmek için kullanılan taktikler askeri hareket bilimi üzerinden incelenmiş ve geçmişe doğru izi sürülebilmektedir. Öyle ki Beatrice Heuser’e göre taktik olgusu M.Ö. 5. yüzyıla kadar gitmektedir. Taktik olgusunun kökenlerine odaklanan çalışmalar stratejiye dair ilk incelemeleri de beraberinde getirmiştir.

Özellikle taktik ve strateji arasındaki farklara odaklanan çalışmalar neticesinde strateji kavramının 6. yüzyıla kadar indiği görülmüştür. Bu dönemde rastlanan tanıma göre “strateji, bir komutanın kendi topraklarını korumak ve düşmanlarını yenmek üzere kullandığı usullerdir.”² Yine Antik Yunan medeniyetinden Bizans İmparatorluğu’nun klasik metinlerine ulaşan *strategos* (general)³ kelimesi de strateji kavramının gelişimine katkıda bulunmuştur. Nitekim M.S. 900’de Bizans İmparatoru Leo VI *strategia* kavramını kullanmış ve 1554’te yapılan Latince çevirisine göre *strategia* “general sanatı” veya “komuta sanatı” olarak gösterilmiştir.⁴ Stratejinin savaşı merkeze alan askeri tanımları Napolyon döneminde de sürmüştür. Örneğin Prusyalı general ve askeri teorisyen Clausewitz stratejiyi savaşı sona erdirmek amacıyla

¹ Edward N. Luttwak, *Strategy, The Logic of War and Peace*, İkinci Baskı, (The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge: 2003), s. 267.

² Lawrence Freedman, *Strateji*, (Alfa Yayınları, İstanbul: 2014), s. 141-142.

³ Luttwak, *Strategy, The Logic of War and Peace*, s. 267.

⁴ Freedman, *Strateji*, s. 142.

Geleneksel olarak ABD ile problem yaşıyan Kuzey Kore, Çin ve İran'ın yanı sıra Türkiye, Avrupa Birliği ve hatta Kanada ile de ilişkileri gerilen Washington'ın nasıl bir strateji çerçevesinde hareket ettiğinin anlaşılması kolay değildir. Trump döneminde aşikar olan bu siyaset aslında selefi Obama tarafından uygulamaya konulmuştur. Hala büyük ölçüde sürdürülen Obama'nın grand stratejisi bu kitabın odak noktasıdır.

Grand strateji dış politikaya dair takip edilecek yolu belirleyen büyük plandır. Bu bağlamda dış politika kararları ve araçlarının nasıl kullanılacağını ortaya koymaktadır. Kuruluşundan itibaren farklı grand stratejiler belirleyerek uluslararası sistemde kritik rol oynayan Washington Soğuk Savaş'ın ardından uluslararası sistemde tek başına hakim olabileceğini düşünmüştür. Fakat çok geçmeden çatışmalar meydana gelmiş ve bu gelişmeler ABD başkanlarının farklı grand stratejiler tercih etmesine neden olmuştur. Bu grand stratejilerin bazıları uzun süre uygulanırken bazıları ise zamanla değişmiştir.

Amerikan Grand Stratejisi: Obama'nın Ortadoğu Mirası
ABD'nin son dönemde benimsediği grand stratejiyi incelemekte ve Beyaz Sarayın politikalarının daha iyi anlaşılması için kıymetli bir perspektif sunmaktadır.

